

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХАРЧУВАННЯ ТА ТОРГІВЛІ

ПРАКТИКУМ
з дисципліни
СТРАХОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ
для студентів денної та заочної форм навчання
за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Харків 2017

Затверджено на засіданні кафедри фінансів ХДУХТ, протокол від 22 березня 2017 року № 8

Розробник: канд. екон. наук, старший викладач кафедри фінансів, аналізу та страхування ХДУХТ Жилякова О.В.

Рецензент: канд. екон. наук, професор кафедри фінансів, аналізу та страхування ХДУХТ Лачкова Л.І.

©Харківський державний
університет харчування та
торгівлі, 2017

© Жилякова О. В., 2017

© Видавець Іванченко І. С.,
2017

Вступ

Практикум, що складено відповідно до програми дисципліни «Страховий менеджмент», призначений для проведення практичних і семінарських занять зі студентами освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» денної та заочної форм навчання за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Мета виконання практичних завдань – поглибити і закріпити отримані в ході теоретичних занять знання з дисципліни «Страховий менеджмент», прищепити навички самостійного вивчення матеріалів, що характеризують діяльність страхових компаній; навчити майбутніх фахівців користуватися нормативно-довідковою і звітною документацією, науковою і навчально-методичною літературою; забезпечити в перспективі можливості для вирішення конкретних практичних завдань і ситуацій.

Знання, навички та вміння, які одержані при вивченні зазначених дисциплін, дозволять студентам зрозуміти проблеми та практику управління страховою компанією.

Засвоєння курсу „Страховий менеджмент” повинно забезпечити формування у студента слідує фундаментальних вмінь та навичок:

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- основні принципи і методи теорії управління, зокрема управління страховими організаціями та їхніми структурними підрозділами;
- основні проблеми та специфіку управління страховим бізнесом;
- місце та роль страхових відносин у загальній системі економічних відносин суспільства;
- базисні поняття теорії та практики страхового менеджменту;
- основні методи управління колективом, фінансами, бізнес-процесами в страхових компаніях;
- основи управління змінами у страхових організаціях;
- сучасний стан, основних учасників і основні тенденції розвитку вітчизняного та світового страхових ринків;
- порядок проектування, реєстрації й ліцензування страхових організацій, зміст державного нагляду за їх діяльністю;
- порядок формування резервів у страхових компаніях;
- шляхи збільшення доходної бази, раціонального розміщення та витрачання коштів страховиків;
- умови й способи підвищення фінансової надійності страхової компанії;
- умови оподаткування доходів страхових компаній;
- технологію відбору ризиків на страхування і врегулювання страхових претензій;
- методику опрацювання стратегічного плану розвитку страховика.

вміти :

- аналізувати поточні тенденції і кон'юнктуру страхового ринку;
 - обґрунтувати економічну доцільність створення (реорганізації) страхової компанії;
 - визначати місію, цілі й стратегічні завдання страховика;
 - обґрунтувати раціональну структуру компанії;
 - скласти бізнес-план страховика;
 - забезпечити ефективність управління страховою організацією, її структурними підрозділами;
 - організувати процес бюджетування в страховій організації;
 - проводити маркетингові дослідження;
 - здійснювати оцінку фінансового стану страхової компанії;
 - контролювати фінансову надійність страхової компанії;
 - визначати критерії відбору ризиків на страхування.
- мати навички:
- формування цілей страхової компанії;
 - визначення раціональної структури управління страховою компанією;
 - розв'язання стратегічних завдань організації;
 - використання ефективних методів управління в роботі страхової компанії;
 - організації ефективної системи продажів страхових послуг;
 - здійснення андеррайтингу основних видів страхових ризиків;
 - документального оформлення страхових договорів, страхових випадків та розрахунку належних страхових виплат потерпілим;
 - організації роботи страхових посередників;
 - визначення достатності коштів страхових резервів для забезпечення виконання зобов'язань перед страхувальниками;
 - ефективного розміщення коштів страхових резервів та тимчасово вільних власних коштів страховика;
 - розробки ефективної системи контролю;
 - налагодження зв'язків з діловими партнерами.

Збірник містить тести для поточного контролю, задачі, питання семінарських занять.

Під час проведення поточного тематичного тестування визначається рівень знань студентів з теоретичних питань курсу та навичок їх застосування для розв'язання практичних ситуацій.

Мінімальна кількість правильних відповідей студента на тестове завдання з теми курсу, що дозволяє оцінити результати тестування позитивно, має бути більше за 60% від загальної кількості запитань.

Літературу, яку рекомендовано використовувати під час підготовки до практичних та семінарських занять наведено наприкінці практикуму.

РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНІ ФУНКЦІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ У СТРАХОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

ТЕМА 1. СУТНІСТЬ І РОЛЬ СТРАХОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Основні терміни:

страховий менеджмент, цілі страхового менеджменту, принципи страхового менеджменту, функції страхового менеджменту, система правового регулювання страхової діяльності.

Контрольні питання:

1. У чому полягає специфіка менеджменту страхової діяльності?
2. Обґрунтуйте необхідність і розкрийте сутність страхового менеджменту.
3. Розкрийте цілі і завдання страхового менеджменту.
4. Назвіть основні функції менеджменту страхової діяльності.
5. Висвітліть правові основи страхового менеджменту.

Тестові завдання для перевірки знань:

1. Страховий менеджмент – це:
 - а) професійне управління діяльністю страхової компанії;
 - б) технологія фінансового планування;
 - в) процес складання, прийняття та подальший контроль бюджетів; г) всі відповіді правильні.
2. Цілі страхового менеджменту класифікують як:
 - а) державні і суспільні;
 - б) загальні і специфічні;
 - в) економічні і політичні;
 - г) управлінські і фінансові.
3. До функцій страхового менеджменту не відноситься функція:
 - а) планування;
 - б) організації;
 - в) перестрахування;
 - г) мотивації.
4. Розрізняють форми контролю:
 - а) страховий і перестраховий;
 - б) індивідуальний і колективний;
 - в) повний і вибіркового;
 - г) попередній, поточний і наступний.
5. Економічною метою страхового менеджменту є:
 - а) розвиток страхового ринку;
 - б) максимізація поточного прибутку;
 - в) розробка якісних страхових продуктів;
 - г) максимізація вартості страхової компанії.
6. Соціальною метою страхового менеджменту є:
 - а) розвиток страхового законодавства;

- б) задоволення страхових потреб клієнтів страхової компанії;
- в) створення нових робочих місць у сфері страхування;
- г) максимізація прибутку.

7. Чітко сформоване у страхових працівників бажання виконати встановлені вимоги керівництва страхової компанії передбачає функція:

- а) планування;
- б) організації;
- в) мотивації;
- г) контролю.

8. Зіставлення запланованого і реально одержаного результату забезпечує функція:

- а) планування;
- б) організації;
- в) мотивації;
- г) контролю.

9. Уповноваженим органом державної виконавчої влади, що здійснює нагляд за страховою діяльністю в Україні є:

- а) Міністерство фінансів України;
- б) Нацкомфінпослуг;
- в) Антимонопольний комітет;
- г) Ліга страхових організацій України.

10. Які з перелічених функцій покладено на Нацкомфінпослуг?

- а) визначення мінімального розміру статутного фонду страховиків;
- б) опрацювання страхових тарифів;
- в) надання ліцензій на право здійснення страхової діяльності;
- г) реєстрація страхових договорів, за якими частина ризиків передається на перестраховання нерезидентам.

ТЕМА 2 РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ, СТРУКТУРА І ОРГАНИ УПРАВЛІННЯ СТРАХОВОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ

Основні терміни:

персонал, топ-менеджмент, керівники, спеціалісти, функції голови правління, функціональні обов'язки, практична робота, кадрова політика, бюрократична кадрова робота, система оплати праці, мотивація, конфліктні ситуації.

Контрольні питання:

1. Хто здійснює безпосереднє керівництво страховою компанією? Які функції він виконує?
2. Дайте характеристику типовим проблемам в організації роботи керівника страхової компанії.
3. Проаналізуйте права та обов'язки керівників структурних підрозділів, головного бухгалтера, спеціалістів страхової компанії.

4. З якою метою здійснюється фінансовий моніторинг у страхових компаніях?

5. Назвіть елементи, з яких складається практична робота з персоналом страхової компанії.

6. Порівняйте різні системи оплати праці працівників страхової компанії. Проаналізуйте їх переваги та недоліки.

7. Які вимоги висуваються до системи економічного стимулювання працівників компанії?

8. Обґрунтуйте позитивні і негативні наслідки конфліктних ситуацій для страхової компанії.

Тестові завдання для перевірки знань:

1. До топ-менеджменту страхової компанії відноситься:

- а) керівник філії;
- б) начальник відділу;
- в) спеціаліст;
- г) головний бухгалтер.

2. Типові функції голови правління страхової компанії включають:

- а) оцінку ризиків;
- б) формування і проведення кадрової політики;
- в) узгодження типових параметрів договору страхування;
- г) коригування розміру страхових тарифів.

3. Аварійний комісар здійснює:

- а) аналіз обставин страхового випадку;
- б) проведення переговорів щодо укладання договорів страхування;
- в) аналіз фінансової звітності компанії;
- г) аналіз рівня ризику в процесі страхування.

4. Процес розробки та реалізації кадрової політики охоплює такі процеси:

- а) фінансування системи перепідготовки кадрів;
- б) розробка системи оплати праці;
- в) розробка правил внутрішнього розпорядку;
- г) оформлення пенсій.

5. Бюрократична кадрова робота включає такі процеси:

- а) підготовка резерву кадрів;
- б) розробка соціальних програм;
- в) розробка колективних договорів;
- г) розробка посадових інструкцій.

6. Конфлікт – це:

- а) вплив на особистість за допомогою певних благ;
- б) модель поведінки групи людей;
- в) контроль за виконанням вимог трудової дисципліни;
- г) специфіка діяльності страхової компанії.

7. Примусова мотивація – це:

- а) переконання;
- б) погроза зниження рівня життя працівника;

- в) інформування;
 - г) нарада з керівниками структурних підрозділів.
8. Нормативна мотивація – це:
- а) погроза зниження рівня життя працівника;
 - б) додаткова грошова винагорода;
 - в) спонукання людини до певної поведінки;
 - г) система рейтингування працівників.
9. Економічне стимулювання – це:
- а) бонуси та участь у прибутку;
 - б) роз'яснення цілей компанії;
 - в) створення атмосфери взаємоповаги;
 - г) залучення працівників до обговорення проблем.
10. Морально-психологічні методи стимулювання праці – це:
- а) контроль за якістю праці;
 - б) премії за конкретні результати;
 - в) уважне ставлення до працівників;
 - г) пільги.

Ситуаційне завдання.

В Страхову компанію «Саламандра-Україна» винаймаються страхові агенти, необхідна кількість 4 особи.

Вимоги до майбутнього працівника наступні:

1. Мати вищу освіту і бути бакалавром, спеціалістом або магістром.
2. Вік найманого працівника повинен бути від 22 до 55.
3. Досвід роботи в страхуванні чи в сфері продажу вітається, але не є обов'язковим, буде проводитися навчання.
4. Мати добре розвинені комунікативні навички, бути добросовісним, відповідальним, грамотним.
5. Мати знання ПК та бажано вміти працювати з інформаційними системами.
6. Бажано мати водійське посвідчення та власний автомобіль.

Завдання:

1. Скласти пріоритетний перелік запропонованих кандидатів (табл.1)
2. Серед вимог обрати основні та другорядні.

Кандидат 1: Степаненко Іван Анатолійович.

1. Закінчив ХНАУ ім. В.В. Докучаєва в 2008р., має ступінь бакалавра з бухгалтерського обліку.
2. 29 років.
3. Досвіду роботи в страхуванні та сфері продажу не має.
4. При приватному спілкуванні показав достатній рівень грамотності мови, комунікабельна людина.
5. Вміє працювати з пакетом програм Microsoft Office
6. Наявне водійське посвідчення, але відсутній автомобіль.

Кандидат 2: Рухняк Валерія Сергіївна

1. Закінчила ХИБС в 2005 р., має ступінь магістра за спеціальністю банківська технологія та процеси.
2. 33 роки.
3. Працювала страховим агентом в ТОВ «Купи полис» з 2014 по 2015 рр.
4. Добре розвинені комунікативні навички, грамотна мова, добрі рекомендації від ТОВ «Купи полис».
5. Вміє працювати з інформаційними системами.
6. Не має водійського посвідчення та автомобіля.

Кандидат 3: Данилецький Вадим Степанович

1. Закінчив Львівський державний інститут економіки і туризму в 2016 р., має ступінь спеціаліста за спеціальністю банківський бізнес і страхування.
2. 22 роки.
3. Без досвіду роботи в страхуванні чи сфері продажу не має.
4. Комунікативна і грамотна людина.
5. Впевнений рівень володіння ПК, та знайомий з необхідними комп'ютерними програмами.
6. Має водійське посвідчення та автомобіль.

Кандидат 4: Кримський Сергій Володимирович

1. Закінчив Вінницький торговельно-економічний інститут у 2000 р., має ступінь спеціаліста за спеціальністю маркетинг.
2. 38 років.
3. З 2002 по 2005 рр. був торговим представником ТМ «Ромол».
4. Має для страхового агента необхідні навички співпраці з людьми та вміння в сфері продажу.
5. Середній рівень володіння ПК.
6. Має водійське посвідчення і авто.

Кандидат 5: Василевська Олена Сергіївна

1. Закінчила Харківська державна академія дизайну і мистецтв у 2009 р., має ступінь бакалавра за спеціальність образотворче мистецтво.
2. 27 років.
3. З 2012 по 2013 працювала хостес в мережі ресторанів «Мафія».
4. Отже має досвід з продажу і вміє працювати з клієнтами.
5. Середній рівень володіння ПК.
6. Має водійське посвідчення, але відсутнє авто.

Кандидат 6: Коренчук Катерина Костянтинівна

1. Закінчила Харківський торговельно-економічний інститут в 2016 р., має ступінь спеціаліста за спеціальністю фінанси та кредит.
2. 22 роки.
3. Досвіду роботи з продажу та страхування не має.
4. Комунікативна та грамотна людина.
5. Впевнений рівень володіння ПК.
6. Не має водійського посвідчення та автомобіля.

Кандидат 7: Андрієнко Дмитро Володимирович

1. Закінчив Харківський торговельно-економічний інститут в 2015 р., має ступінь спеціаліста за спеціальністю фінанси та кредит.
2. 23 роки.
3. Досвіду роботи з продажу та страхування не має.
4. Комунікативна та грамотна людина.
5. Впевнений рівень володіння ПК.
6. Має водійське посвідчення, автомобіль відсутній.

Таблиця 1

Порівняльна таблиця

Вимоги до майбутнього агента:	Кандидати:						
	1	2	3	4	5	6	7

Задача 1. Розрахувати коефіцієнт відповідності кадрів профілю робіт страхової організації. Вихідні дані наведені в таблиці 3.

Таблиця 2

Вихідні дані для розрахунку

Посади	Наявна чисельність працівників	Необхідна чисельність працівників
Андеррайтер з транспортних ризиків	0	1
Спеціаліст зі страхування	18	20
Директор регіонального центру	5	7
Оператор контакт центру	20	20
Агенти	58	70
Менеджер агентської групи	30	30
Разом	131	148

Задача 2. На базі обласної дирекції страхової компанії діє навчальний центр, що займається підготовкою страхових агентів. Внаслідок проведення навчання зросли ЧЗСП. За наведеними в табл. 2 вихідними даними визначити: витрати компанії на навчання одного працівника (В), загальні витрати страхової компанії на підвищення кваліфікації страхових агентів (Вз) економічний ефект (Е) від навчання персоналу.

Таблиця 3

Вихідні дані для розрахунку показників оцінювання ефективності управління кадрами страхової компанії

Показник	Умовні позначення	Кількість/сума, грн.
Витрати страхової компанії на підвищення кваліфікації одного працівника з відривом від виробництва	Впк	1000
Заробітна плата одного працівника, що проходить підвищення кваліфікації	Зпк	45 грн/год
Тривалість навчання	Т	15 год
Кількість персоналу, що проходила підвищення кваліфікації	Чпк	20
ЧЗСП до проходження підвищення кваліфікації персоналу	ЧЗСП ₀	674642
ЧЗСП після проходження підвищення кваліфікації персоналу	ЧЗСП ₁	714842

Задача 3. За наведеними нижче даними розрахувати показники оцінювання ефективності управління кадрами страхової компанії (табл. 4): економічну результативність управлінської діяльності страхової компанії; частку витрат на управління; частку персоналу, зайнятого в управлінні; продуктивність праці персоналу; результативність управління страховою діяльністю; рентабельність управлінського персоналу. Зробити висновки.

Таблиця 4

Показник	Умовні позначення	Кількість/сума, тис. грн.
Премії підписані, валова сума	П1	782313
Премії, передані у перестраховання	П2	30017
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	31	77525
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	32	(129)
Адміністративні витрати	АВ	209337
Витрати на збут	ВЗ	169508
Інші операційні витрати	ІОВ	48180
Чисельність працівників апарату	Ч _{уп}	37

управління		
Середньооблікова кількість працюючих	Ч	496
Собівартість послуг	С	16075
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	ЧЗСВ	352075
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	Д(В)ЗСР	-4615
Інші операційні доходи	ІОД	106389
Інші фінансові доходи	ІФД	44988
Інші доходи	ІД	248809
Інші витрати	ІВ	162825
Витрати (дохід) з податку на прибуток	ІП	41303

ТЕМА 3 ОРГАНІЗАЦІЯ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Основні терміни:

організаційно-правові форми страховиків, структура страхових компаній, об'єднання страховиків, створення страхової компанії, реорганізація та ліквідація страховика.

Семінарське заняття:

1. Класифікація страховиків за організаційно-правовою формою.
2. Особливості функціонування на страховому ринку відокремлених підрозділів страхової компанії.
3. Функції об'єднання страховиків, які діють в Україні.
4. Етапи створення страхової компанії.

Тестові завдання для перевірки знань:

1. Безпосередньою діяльністю страховика є:
 - а) перестраховання;
 - б) одержання коштів під заставу;
 - в) торгівля банківськими металами;
 - г) аудиторські перевірки.
2. За належністю страхові компанії класифікуються як:
 - а) спеціалізовані та універсальні;
 - б) місцеві та регіональні;
 - в) приватні і публічні акціонерні товариства;
 - г) приватні та державні.
3. У яких формах підприємств можуть створюватись страховики в Україні?
 - а) фізичні особи, зареєстровані як суб'єкти підприємницької діяльності;

б) юридичні особи, зареєстровані у формі акціонерних, повних, командитних товариств і товариств з додатковою відповідальністю;

в) юридичні особи у формі товариств з обмеженою відповідальністю і приватних підприємств;

г) іноземні юридичні особи.

4. Основною метою діяльності товариств взаємного страхування є:

а) страхові операції з будь-яких видів страхування;

б) створення страхового захисту членів товариства;

в) перестраховування;

г) розробка та впровадження єдиних правил страхування.

5. Кептивні страховики – це:

а) акціонерні страхові компанії публічного і приватного типу; б) страхові компанії, створені за участю іноземних осіб;

в) страхові компанії, створені за рахунок коштів окремих галузей, міністерств, відомств з метою обслуговування внутрішньогалузевих ризиків;

г) страхові компанії, створені за рахунок коштів держави.

6. Філія страхової компанії має право:

а) укладати та обслуговувати договори страхування;

б) приймати рішення про свою ліквідацію;

в) проводити ревізії діяльності інших філій;

г) займатися рекламною діяльністю.

7. Об'єднання страховиків:

а) координують діяльність страхових компаній; б) здійснюють страхову діяльність; в) здійснюють посередницьку діяльність;

г) забезпечують фінансову надійність страхових операцій.

8. Реорганізація страхових організацій може проводитись шляхом:

а) злиття;

б) приєднання;

в) поділу;

г) ліквідації.

9. Зміну організаційно-правової форми товариства, у вигляді якого була створена страхова компанія, передбачає:

а) злиття;

б) приєднання;

в) перетворення;

г) виділення.

10. Реорганізація страхової компанії проводиться у разі:

а) рішення вищого органу страхової компанії;

б) на вимогу Ліги страхових організацій України;

в) рішення страхувальників;

г) на вимогу Нацкомфінпослуг за порушення страхового законодавства.

ТЕМА 4. ПЛАНУВАННЯ У СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Основні терміни:

планування, етапи планування, умови планування, бізнес-план страхової компанії, технологія складання бізнес плану.

Контрольні питання:

1. Вкажіть місце фінансового планування в системі управління страховим бізнесом.
2. Які методи фінансового планування Ви знаєте?
3. Назвіть основні розділи бізнес-плану.
4. Поясніть різницю між бізнес-планом і фінансовим планом страхової компанії.
5. Опишіть технологію складання планів у страховій компанії та поясніть способи їх практичної реалізації.

Тестові завдання для перевірки знань:

1. Бізнес-план розглядається як:
 - а) прогностна комплексна програма перспективного розвитку страхової компанії;
 - б) вихідний документ, де узагальнюється вся інформація про ринок страхових послуг;
 - в) техніко-економічне обґрунтування запланованої страхової діяльності;
 - г) всі відповіді правильні.
2. Бізнес-план складають на період:
 - а) до одного року;
 - б) на 3-5 років;
 - в) на квартал;
 - г) до одного місяця.
3. Структура бізнес-плану встановлюється:
 - а) страховиком;
 - б) Законом України „Про страхування”;
 - в) Лігою страхових організацій України;
 - г) Нацкомфінпослуг.
4. План функціонування страхової компанії включає:
 - а) техніко-економічне обґрунтування запланованої страхової діяльності;
 - б) прогноз розвитку страхових операцій на три або більше років;
 - в) загальний розмір страхових внесків, прийнятих страховиком від страхувальників;
 - г) баланс доходів і витрат страховика.
5. Бізнес-план подається:
 - а) в органи нагляду і контролю для отримання ліцензії;
 - б) страхувальникам при укладанні договорів страхування;

- в) в регіональні управління Міністерства доходів і зборів;
 - г) в Антимонопольний комітет.
6. Резюме бізнес-плану – це:
- а) документ, який містить загальну характеристику страховика; б) документ, в якому наводяться дані про керівника компанії;
 - в) самостійний рекламний документ, який містить основні положення всього бізнес-плану; г) документ, в якому наводяться дані види діяльності страхової компанії.
7. Бізнес-план страхової компанії складається:
- а) Нацкомфінпослуг;
 - б) страховиком;
 - в) аудитором;
 - г) експертами чи консультаційними фірмами.
8. До технологічних принципів фінансового планування не відноситься:
- а) принцип відповідності строків майбутніх витрат та джерел їх покриття;
 - б) принцип постійної потреби у грошових коштах;
 - в) принцип солідарності;
 - г) принцип резервування.
9. Бюджетування – це:
- а) інструмент управління страховою компанією;
 - б) технологія фінансового планування;
 - в) процес складання, прийняття та подальший контроль бюджетів;
 - г) всі відповіді правильні.
10. Результатом процедури бюджетування є такі основні форми:
- а) бюджет доходів і витрат;
 - б) бюджет власного капіталу;
 - в) бюджет руху грошових коштів;
 - г) прогноз балансу.

РОЗДІЛ 2. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СТРАХОВИКА

ТЕМА 5. УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Основні терміни:

ризик, ризик-менеджмент, мінімізація ризиків, попередження ризику
технологія складання бізнес плану.

Контрольні питання:

1. Охарактеризуйте ризик-менеджмент як систему управління.
2. Надайте характеристику сутності страхового ризику.
3. Поясніть взаємозв'язок основних принципів концепції та процесу управління ризиками в страховій компанії.
4. Обґрунтуйте мету та завдання системи управління ризиками.
5. Розкрийте процес ідентифікації ризиків.

6. Висвітліть основні методи оцінки ризиків.

7. Окресліть групи ризиків властиві страховим компаніям.

Тестові завдання для перевірки знань:

1) Дії, спрямовані на обмеження або мінімізацію ризику в системі економічних відносин – це:

- а) Тактика управління ризиком;
- б) Організація ризик-менеджменту;
- в) стратегія управління ризиком;
- г) менеджмент ризику.

2) Розрізняють оцінку ризику:

- а) якісну і кількісну;
- б) якісну и статистичну;
- в) кількісну і експертну;
- г) аналогову та експертну.

3) Аналізупотенційних джерел збитків, які загрожують даному виду діяльності допомагають в:

- а) ідентифікації причин і ризиків;
- б) виявленні ризику;
- в) експертній оцінці;
- г) аналоговій оцінці.

4) Розподіл ризикових груп на підгрупи характерний для методу:

- а) індивідуальних оцінок;
- б) середніх величин;
- в) процентів;
- г) немає правильної відповіді.

5) Страховий ризик – це:

а) певна подія, на випадок якої проводиться страхування і яка має ознаки ймовірності та випадковості настання;

б) імовірність будь-якої події, яка носить об'єктивний характер і настання якої може призвести до збитків або до отримання прибутку;

в) природні катаклізми;

г) несприятливі обставини у господарській діяльності суб'єктів господарювання.

б) Ознаки ризику, який не можна застрахувати:

- а) результат реалізації ризику відомий заздалегідь;
- б) відсутній суб'єктивний фактор;
- в) наслідки реалізації ризику можна оцінити;
- г) має імовірний характер.

7) Чистий ризик:

- а) дає можливість отримати негативний чи нульовий результат;
- б) це загроза грошових втрат;
- в) не залежить від суб'єктивних факторів;
- г) пов'язаний із фінансовими операціями.

8) До способів управління ризиками відносять:

- а) поглинання ризику;
 - б) розподіл та передача ризику;
 - в) уникнення ризику;
 - г) усі відповіді вірні.
- 9) До організаційних способів управління ризиками відноситься:
- а) страхування;
 - б) укладання договору оренди;
 - в) самострахування;
 - г) диверсифікація.

10) До фінансово-договірних способів управління ризиками відноситься:

- а) організація кептивної страхової компанії;
- б) поділ ризику;
- в) лімітування;
- г) навчання персоналу.

11) Контроль за ризиками – це один із:

- а) способів управління ризиками;
- б) етапів управління ризиками;
- в) методів управління ризиками;
- г) організаційно-технічних методів управління ризиками.

Задача 1. За даними страхової компанії щодо страхування майна підприємств та організацій в регіоні (табл. 1), визначити основні відносні показники страхової діяльності.

Таблиця 1

Вихідні дані для розрахунку

Показник	Сума
Кількість застрахованих об'єктів (N)	102500
Сума застрахованого майна (S), тис. грн.	198350
Страхові платежі за об'єктами (P), тис. грн.	2800
Сума виплат страхового відшкодування (W), тис. грн.	1680
Кількість об'єктів, що постраждали (n)	2050
Страхова сума об'єктів, що постраждали (S_n), тис. грн.	4352

Задача 2. За вихідними даними таблиці 8 розрахувати чистий фінансовий результат діяльності страхової компанії.

Вихідні дані для розрахунку чистого фінансового результату діяльності страхової компанії

Показник	Умовні позначення	Сума, тис. грн.
Премії підписані, валова сума	П1	782313
Премії, передані у перестраховання	П2	30017
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	31	77525
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	32	-129
Адміністративні витрати	АВ	209337
Витрати на збут	ВЗ	169508
Інші операційні витрати	ІОВ	48180
Собівартість послуг	С	16075
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	ЧЗСВ	352075
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	Д(В)ЗСР	-4615
Інші операційні доходи	ІОД	106389
Інші фінансові доходи	ІФД	44988
Інші доходи	ІД	248809
Інші витрати	ІВ	162825
Витрати (дохід) з податку на прибуток	ПП	41303

Задача 3. За даними страхових організацій про добровільне страхування майна (табл. 3) визначити:

- 1) індивідуальні індекси збитковості по кожному району;
- 2) середні індекси збитковості по двох районах;
- 3) динаміку збитковості по районах;
- 4) індекси середньої збитковості по двох районах:
 - а) змінного складу;

- б) фіксованого складу;
- в) структурних зрушень.

Результати оформити у вигляді таблиць.

Таблиця 3

Вихідні дані для розрахунку

Район	Базисний період		Поточний період	
	страхова сума	страхові виплати	страхова сума	страхові виплати
1	40 000	112	56 000	140
2	80 000	128	84 000	168
Разом	120 000	240	140 000	308

Задача 4. За наведеними нижче даними (таблиця 4) визначити плановий розмір нетто-ставки та брутто-ставки. Частка навантаження дорівнює 25%.

Таблиця 4

Вихідні дані для розрахунку

Квартал	Страхова сума, тис.грн.	Страхове відшкодування, тис.грн.
1	63	1
2	125	1,9
3	148	2,5
4	162	3
5	141	2,6
6	181	3,8

ТЕМА 7. УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ СТРАХОВИКА

Основні терміни:

грошовий потік, фінансовий потік, позитивний грошовий потік, негативний грошовий потік

Контрольні питання:

1.3 яких елементів складаються фінансові потоки страховика, враховуючи особливості страхового законодавства?

2. Які чинники впливають на вибір фінансової стратегії страхової компанії щодо управління грошовими потоками?

3. Дайте визначення доходу від реалізації послуг з видів страхування, інших, ніж страхування життя.

4. Яким чином регламентується інвестування власних засобів страховика законодавчо?

5. Розкрийте особливості оподаткування страховиків.

Задача1. У звітному періоді страхова компанія має такі результати своєї діяльності (табл.1):

Таблиця 1

Результати діяльності страхової компанії у звітному періоді

Показники	Сума, тис. грн.
Залишок коштів на початок періоду	46297
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	4085
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	200
Надходження від операційної оренди	3839
надходження від страхових премій	300713
Інші надходження	35139
Витрачання на оплату:	
Товарів (робіт, послуг)	198067
Праці	24587
Відрахувань на соціальні заходи	10303
Зобов'язань з податків і зборів, в тому числі	16808
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	10206
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	928
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	5674
Витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами	100237
Інші витрачання	1000
Надходження від реалізації:	
фінансових інвестицій	1522
необоротних активів	1013
Надходження від отриманих:	
відсотків	8118
Витрачання на придбання:	

фінансових інвестицій	88
необоротних активів	4574
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	88
Інші платежі	1242
Отримання позик	11990
Погашення позик	11990
Витрачання на сплату відсотків	525
Інші платежі	1395

У наступному періоді плануються такі зміни в результатах діяльності страхової компанії (табл. 2):

Необхідно скласти прогноз грошових потоків на наступний період у розрізі окремих видів діяльності.

Таблиця 21

Планові зміни в результатах діяльності на наступний період

Показники	Збільшення або зменшення в абсолютному або відносному вимірі
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	+ 408 тис. грн.
Надходження від операційної оренди	+ 39%
надходження від страхових премій	+ 35%
Інші надходження	+ 19,50%
Витрачання на оплату:	
Товарів (робіт, послуг)	+ 37,50%
Праці	- 10666 тис. грн.
Відрахувань на соціальні заходи	- 5246 тис. грн.
Зобов'язань з податків і зборів, в тому числі	+ 8,66%
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	+ 2263 тис. грн.
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	+ 1224 тис. грн.
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	- 2032 тис. грн.

Витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами	+ 20%
Інші витрачання	+ 343 тис. грн.
Надходження від реалізації:	
фінансових інвестицій	+ 82001 тис. грн.
необоротних активів	+ 7952 тис. грн.
Надходження від отриманих:	
відсотків	+ 3023 тис. грн.
Витрачання на придбання:	
фінансових інвестицій	+ 43650 тис. грн.
необоротних активів	+ 4621 тис. грн.
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	+ 8643 тис. грн.
Інші платежі	+ 27670 тис. грн.
Надходження від власного капіталу	28253 тис. грн.
Погашення позик	+ 21520 тис. грн.
Витрачання на сплату відсотків	+ 1251 тис. грн.
Інші платежі	- 560 тис. грн.

ТЕМА 8. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ НАДІЙНІСТЮ СТРАХОВИКА

Основні терміни:

інвестиційний портфель, платоспроможність, фінансова надійність, рівень платоспроможності.

Контрольні питання:

1. Поясніть сутність категорії фінансова надійність страхової компанії.

2. Обґрунтуйте необхідність управління фінансовою надійністю страховика.

3. Окресліть показники, що характеризують фінансовий стан страхової компанії. Охарактеризуйте основні вимоги до платоспроможності страховиків.

Задача 1. Оцінити стан фінансової надійності страховика за наведеними вихідними даними.

Таблиця 1

Вихідні дані для розрахунку показників фінансової надійності страховика

Показник	Сума, тис. грн.	
	Кінець періоду	Початок періоду
Дебіторська заборгованість	77065	
Капітал (розрахувати)		

Активи	531124	569508
Нематеріальні активи	10094	8573
Довгострокові зобов'язання	245325	269783
Поточні зобов'язання	14725	57215
Страхові виплати	117899	
Страхові премії	388222	351733
Страхові премії перестраховикам	82172	103466
Грошові кошти та їх еквіваленти	77851	
ЧЗСП (розрахувати)		
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	1819	39352
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	-19521	30738
Адміністративні витрати	35183	
Витрати на збут	126096	
Інші операційні витрати	75816	
Собівартість послуг	0	
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	100370	
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	-1464	
Інші операційні доходи	61623	
Інші фінансові доходи	12256	
Інші доходи	48	
Інші витрати	10	
Фінансові витрати	1561	
Витрати (дохід) з податку на прибуток	18053	
Чистий фінансовий результат (розрахувати)		
Чисті страхові резерви (розрахувати)		
Страхові резерви	236883	
Частка перестраховиків в страхових резервах	91381	
Обсяг фінансових інвестицій	147230	179923
Прибуток від фінансової діяльності (розрахувати)		

Згідно з Системою показників оцінки фінансової надійності страхової компанії відповідно до Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 17.03.2005 № 3755, чим нижче рівень балів, тим вище надійність страхової компанії. Рівень загальної оцінки за умовами задачі відповідно до 4-бальної оцінної шкали, свідчить про рівень надійності страхової компанії нижче за середній.

ТЕМА 9. ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ У СТРАХОВИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

Основні терміни:

фінансовий моніторинг, платоспроможність, рівень платоспроможності, нормативний запас платоспроможності, фактичний запас платоспроможності.

Тестові завдання для перевірки знань:

1. Платоспроможність страхової компанії — це:
 - 1) забезпечення її грошовими коштами;
 - 2) здатність компанії виконувати свої зобов'язання;
 - 3) здатність страхової компанії оплачувати як вже пред'явлені зобов'язання, так і ті, за якими термін виконання ще не наступив;
 - 4) ліквідність страхової компанії;
 - 5) здатність страхової компанії оплачувати ще не пред'явлені страхові і нестрахові зобов'язання.
2. Ліквідність страхової компанії — це:
 - 1) забезпечення її грошовими коштами;
 - 2) здатність розраховуватися за терміновими зобов'язаннями за рахунок наявних активів;
 - 3) підхід до управління платоспроможністю;
 - 4) усі відповіді правильні;
 - 5) немає правильної відповіді.
3. Нетто-активи страхової компанії - це:
 - 1) активи, які не мають матеріальної форми;
 - 2) активи страховика звільнені від зобов'язань;
 - 3) активи страховика звільнені від зобов'язань за винятком нематеріальних активів;
 - 4) частка активів, до якої не входять неякісні і непрофільні активи;
 - 5) активи страховика за мінусом зобов'язань і непрофільних активів.
4. Умови забезпечення платоспроможності страховика відповідно до вимог Закону України “Про страхування”:
 - 1) перевищення нормативного запасу платоспроможності над фактичним і дотримання вимог мінімального статутного капіталу;
 - 2) перевищення фактичного запасу над нормативним і дотримання вимог мінімального статутного капіталу;
 - 3) відсутні чіткі вимоги;
 - 4) застосовуються ті ж вимоги, що і в країнах ЄС;
 - 5) відповідність коефіцієнтів ліквідності і достатності капіталу встановленим нормативам.
5. При розрахунку реальної вартості активів страховика повністю вилучаються:
 - 1) непрофільні активи і дебіторська заборгованість;
 - 2) нематеріальні активи і дебіторська заборгованість;

- 3) запаси і непрофільні активи;
- 4) нетто-активи;
- 5) нематеріальні активи і запаси.
6. Показник загальної платоспроможності страховика обраховується за формулою:
 - 1) $\text{Балансова вартість активів} / \text{Реальна вартість активів}$;
 - 2) $\text{Балансова вартість активів} / \text{Нетто-активи}$;
 - 3) $\text{Реальна вартість активів} / \text{Балансова вартість активів}$;
 - 4) $\text{Реальна вартість активів} / \text{Нетто-активи}$;
 - 5) $\text{Грошові кошти} / \text{Реальна вартість активів}$.
7. Норматив показника загальної платоспроможності страхової компанії:
 - 1) не менше 0,7;
 - 2) не більше 0,7;
 - 3) не менше 0,8;
 - 4) не більше 0,8;
 - 5) норматив відсутній.
8. У яких компаній повинен бути підвищений рівень ліквідності:
 - 1) у компаній зі страхування життя;
 - 2) у ризикових компаній;
 - 3) у кептивних компаній;
 - 4) у універсальних компаній;
 - 5) у компаній, які спеціалізуються на перестрахованні.
9. Якщо фінансовий ринок стабільний, термінову потребу в грошових коштах компанії можуть покривати за рахунок:
 - 1) емісії облігацій;
 - 2) випуску акцій;
 - 3) короткотермінового банківського кредиту;
 - 4) реалізації активів;
 - 5) усі відповіді правильні.
10. Якщо фінансовий ринок нестабільний, термінову потребу в грошових коштах компанії можуть покривати за рахунок:
 - 1) емісії облігацій;
 - 2) випуску акцій;
 - 3) короткотермінового банківського кредиту;
 - 4) реалізації активів;усі відповіді правильні.

Задача 7. Визначити фактичний і нормативний запас платоспроможності страховика, який здійснює ризикові види страхування за вихідними даними (табл.1). Зробити висновки щодо виконання ним вимог закону України «Про страхування» стосовно рівня платоспроможності страхової компанії.

Вихідні дані для розрахунків

Показники	Умовні позначення	Сума, тис. грн.
Сума премій, що надійшли протягом року	СП	284710
Сума довгострокових зобов'язань і забезпечень	СДЗЗ	245325
Сума поточних зобов'язань і забезпечень	СПЗЗ	14725
Сума премій переданих у перестраховання	СПП	82172
Валюта балансу	ВБ	531124
Сума нематеріальних активів	НА	10094
Сума сплаченого страхового відшкодування	СССВ	100370
Частка страхових сум компенсованих перестраховиками	ЧССКП	19521

Рекомендована література

Базова

1. Страховий менеджмент: підручник / [С.С. Осадець, О.В. Мурашко, В.М. Фурман та ін.]; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. С.С. Осадця. – К.: КНЕУ, 2011. – 333 с.
2. Баранов А.Л. Фінанси страхових організацій. Практикум: навч. посіб. / А.Л. Баранов, О.В. Баранова. – К.: КНЕУ, 2012. – 215 с.
3. Сокиринська І. Г. Журавльова Т.О. , Аберніхіна І.Г. Страховий менеджмент. Навчальний посібник./ І.Г.Сокиринська, Т.О.Журавльова, І.Г.Аберніхіна – Дніпропетровськ: Пороги, 2016. – 301 с.
4. Супрун А.А., Супрун Н.В. Страховий менеджмент. Навч. посіб. / А.А. Супрун, Н.В. Супрун. – Львів: Магнолія, 2010. – 300 с.

Допоміжна

1. «Фінанси і кредит» денної та заочної форм навчання / Л. В. Шірінян. – К.: НУХТ, 2014. – 143 с.
2. Grossi, P., Kunreuther, H. (2005). Catastrophe Modelling: A New Approach to Managing Risk. New York: Springer. 58 p.
3. Sigma (2013). Natural catastrophes and man-made disasters in 2012: A year of extreme weather events in the US (2/2013). 44 p.
4. Sigma Swiss Re (2009). Scenario analysis in insurance (1/2009). 26 p.
5. Wymar, O. (2013). Funding the future: Insurers' role as institutional investors. Insurance Europe publication, July // www.insuranceeurope.eu.
6. Баранов, А. Л. Ідентифікація страхових ризиків та її значення для управління страховим портфелем / А. Л. Баранов // Фінанси України. – 2011. – № 8. – С. 115-124.
7. Говорушко, Т. А. Управління фінансовою діяльністю страхової компанії з метою забезпечення її ефективного розвитку : монографія / Т. А. Говорушко, В. М. Стецюк, О. Ю. Толстенко. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 168 с.
8. Квасовський, О. Р. Проблемні аспекти прямого оподаткування страхових компаній в Україні / О. Р. Квасовський, М. В. Стецько // Фінанси України. – 2011. – № 1. – С. 52-63.
9. Козьменко О.В., Козьменко С.М., Васильєва Т.А. Нові вектори розвитку страхового ринку України: Монографія / Керівник авт. проекту д-р екон. наук., проф. О.В. Козьменко. – Суми: Університетська книга, 2012. – 320 с.
10. Конспект лекцій з дисципліни «Страховий менеджмент» для студентів спеціальності 8.03050801 «Фінанси і кредит» для всіх форм навчання / Павлов В.І., Павлов К.В., Сverdлюк І.В.- Рівне: НУВГП, 2014.-102с.: [Електронний ресурс].-Джерело доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/2053/1/06-03-117.pdf>,

11. Конспект лекцій з дисципліни «Страховий менеджмент».- ПВНЗ «Європейський університет», кафедра менеджменту, 2015», Режим доступу <http://sdamzavas.net/1-13993.html>
12. Никулина, Н. Н. Страховий менеджмент : учебное пособие / Н. Н. Никулина, Н. Д. Эриашвили. – М. :ЮНИТИ-ДАНА, 2011. – 703 с.
13. Пікус Р.В. Міжнародний досвід управління активами страхової компанії // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка.– Серія: Економіка.– 2010.– Вип. 120.– С. 7–12.
14. Стратегічне маркетингове планування в страхових компаніях: [монографія] / І. Л. Литовченко, .В. Рупінська, Л.В. Новошинська, В.Г.Баранова; – Одеса :ИНВАЦ, 2014. – 280 с.
15. Стратегічне управління страховою компанією : [кол.моногр.] /В. М. Фурман, О. Ф. Філонюк, М. П. Ніколенко та ін. ; наук ред та кер. кол. авт. д-р екон. наук В. М. Фурман. – К. : КНЕУ, 2008. – 440 с.
16. Страхова справа [Текст] : підручник / О. Д. Вовчак. – Київ : Знання, 2011. – 391 с.
17. Страхування в запитаннях і відповідях. Долгошея Н.О. Навч.посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 318 с.
18. Трофимова А. Страхование от несчастных случаев //А. Трофімова, В.В. Шахов, Учебное пособие Финансы. – К.:Кондор - 2011,- 399 с.
19. Хлівний В.К., Баранова О.В. Інноваційні підходи до управління діяльністю страхової компанії // Фінанси України.– 2011.– №11. – С. 113–118.
20. Шірінян Л. В. Страховий менеджмент [Електронний ресурс]:конспект лекцій для студентів спеціальності 7.03050801, 8.03050801

Інформаційні ресурси

1. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України. – Офіційний сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dfr.gov.ua/>.
2. Міністерство фінансів України. – Офіційний сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/>.
3. Національний банк України. – Офіційний сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>
4. Антимонопольний комітет України. – Офіційний сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/index>.
5. Рахункова палата України. – Офіційний сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.acrada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/control/main/uk/publish/article/47888>.
6. Державна служба статистики України. – Офіційний сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
7. Аудиторська палата України. – Офіційний сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://apu.com.ua/content.php?lang=ukr&c=page.php&id=39>.

8. Ліга страхових організацій. – Офіційний сайт. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://uainsur.com/>.
9. Моторне (транспортне) страхове бюро України. – Офіційний сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mtsbu.kiev.ua/>.
10. Асоціація «Українська федерація убезпечення». – Офіційний сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ufu.org.ua/ua>.
11. Форіншурер – Інтернет-журнал про страхування. – Офіційний сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forinsurer.com/>.
12. OECD. Insurance statistics // www.oecd.org.

Навчальне видання

ЖИЛЯКОВА Олена Валеріївна

Практикум
з дисципліни
СТРАХОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ
для студентів денної та заочної форм навчання
за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування

План 2017 р. поз.119

Формат 60x84/16.

Ум. друк. арк. – 1,5. Наклад 200 пр.

Зам. № 22-12.

Видавництво та друк

ФОП Іванченко І. С.

пр. Тракторобудівників, 89-а/62, м. Харків, 61135.

Тел.: +38-057-756-09-25, +38-050-40-243-50.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників та розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК №4388 від 15.08.2012 р.

www.monograf.com.ua